

מאת
אוליה
וילברם

בפסטיבל יצירה חנ"כ"י ומוזיקה אנספריםנטאליו

המבצעים: התזמורת הפילהארטונית; המנצח - גארי ברתיני; הקרייזרסופר - עזריה רפפורט; הזמרים האורחים - מכס לימט (טנור), רפאל אריה (בס); הזמרים הישראליים - רחל קלי (סופראן), דנה סמטנוב (מצו-סופראן), מרדכי בן-שחר (באריטון); המקהלות - "ירנת", "קול ישראל" והקאמרטי-חופה; היצירות - "חזונו של נביא" לפאול בן-חיים, "איוב" מאת לואיג'י דלפיולה, קונצרט מס' 4 לפסטור וליווי אלקטרוני ליוסף סל, בניצוח המלחין.

בתוכנית זו של הפסטיבל אולם "היכל התרבות" בתל-אביב מלא אולם צה-יבלבד; מסתבר שתוכנית שכולה מוזיקה בתזמון, ובכלל זה מוזיקה אלקטרונית, הפחידה את קהלנו. הקונצרט לפסטור וליליווי אלקטרוני של יוסף סל, שהועבר ברמקור לים, כשעל הבמה נמצא הפסנתר בלבד, לא התאים למסגרת זו של מוזיקה תזמורתית, כפי שכבר הזכרתי לעיל. מוזיקה אלקטרונית היא עניין שבטיווח בלבד וספק אם כבר מצויות בתחום זה יצירות אמנותיות באמת. כשמשתמשים במכשירים אלקטרוניים ליצירת רקע ואפקט צלילי ותיאורי בתאיטרוק, או משהו באופרה "למשל", באנימארה" של המלחין השבדי בלומרל, או כשנוצרת יצירה אלקטרונית שהורה בלבד והאזונו מוכנה לקבל את הצלילים החדישים והמוריים האלה - בכל המקרים האלה לא נשלול את זכות-יקומה של המוזיקה האלקטרונית, אך כמו שהיה במקרה דני, כשצויר לצלילי מוזיקה סריאלית דודקאפונית בפסנתר ולצורת הקונצרט התיאטראלי לכלי סולו ליווי אלקטרוני המשמש דפיקות מסתוריות, רעשים מפ' חידים, צלילים "קוסמיים" כביכול יקר לות'אום מוריים - הרי היצירה, כמור מה, לא עלה יפה: לא נוצר ויווג נאות עם הצלילים הריאליים של הפסנתר ועם הצורה המסורתית-למדי של הקונצרט לפסטור. אמנם יג'נתו של המלחין ליד הפסנתר הייתה ממש נהדרת, ברורה וכוללת בפיוקה המוזיקלי-אכ' ספרטיבי. יוסף סל הוא חודש בתחום המוזיקה האלקטרונית, המלחין הראשון בישראל המפלט את דרכו בתחום זה בהצלחה. ונאמר לך: בכל ילדנו יצירה מוזיקלית יצירה אמנותית.

"דבר" 31/8/62

העדרות

פאזל

מאת שלמה בן-נן

לא כן הקונצרט לפסטור בליווי אלקטרוני של יוסף סל. אמנם הצליל לים המזורים, היכבה הקוסמית שיש משהו כספקת טונים יתדיריות על-קוליים שהוטלו אל תוך החלל, פעלו על הרמיון ויצרה רושם של מוזיקה על-טבעית. ייתכן כי זוהי לשון המר" סיקה של העתיד המתאימה לעידן הסי" סת לחלל; אך הודעת הקרייזר, כי הליווי האלקטרוני מושמע מעל גבי פסיקול בעזרת המגנטים, וכי הקונצרט ערך ללא מנצח, הפעילה גם היא את הרמיון, ויכולנו לתאם לעצמנו תקופה חדשה בה אפשר יהיה לוותר גם על הפסנתר, ואולמות בהם יתנגנו קונצרטים מעצמם. ללא קהל... וביתר יים, הייתה לנו נחמה שוראת בנגינתו של המלחין עצמו, והתערבות קטעי הפסנתר שלו הזכירה לנו כי מאחורי כל הכיבושים הכבירים והתמורות המ' סחרות מועל מחוץ של אדם, יעל כן תודה לאל!

יוסף סל הראה רזיוות רבה בהר' כב הטונים, וה' בתוכנם מלהנות אותנו. אולם, כפי שכתבתי ביכול

טרור

אולם, היכל התרבות היה בצינור שבת ריק לפחות ב- מהציתו. זה זמן רב לא ראינווהו ב"ערותו" ככה... ומה קרה? השמיעו בו באו-תו ערב מוזיקה מודרניסטית וישראלית (שהו חיש). ולושראליים - הוש' הרהה פנטסטי: רק עיזמים להגיים להם זאת ומיד נוטלים הם רגליהם בדיהם ובורחים אל מעבר להרי תושך. בפסטיבל של אשתקד הם ברחו מאולם "הבימה" בו הוגש להם ה-תענוג הזה, והשנה הוא הוגש להם ב"היכל התרבות" והם ברחו מ"היכל התרבות". כי אכן וזהו השיטה שלהם לה-גיב על השואה עליהם: בחו"ל באים אך מטילים לעבר ה-שואה ביצ'ים, ואילו אצלנו אין באים בכלל, בהשארם את המבצעים עם "מיצוריהם" סולו...

ואולי כך טוב יותר, לפחות בהתחשב במחירי הביצים כאן. על כל פנים, ראינו הפעם "היכל תרבות" שמסכיבו אפ-שר היה לרקוד, תורה" כל כך ריקונו היו הכניסית אליו, והמעשים אשר היו בתוכו היו בעלי כרטיסי הזמנה לרוב ש-לא רצו להחמיץ הזדמנות להזנות מהקירור המופלג של היכלנו בערב שהיה הם ורטיבו

זאת הגנו מוסרים לקורא מ-כיוון שמבקרינו המוזיקליים (או, המוסיקתיים) הסתירו מהם את הדבר הזה. כי עובדה היא: אף מבקר מוזיקלי (או, מוסיקתי) לא גילה כי אולם "היכל התר-בות" שלנו היה באוויר הערב ריק.

יתר על כן: היו שניסי אף לעורר רושם, שכאילו היה בו קהל, ושהוא אף נהנה מ-חיוו, המוזיקה (שהושמעה ב-אוויר הקונצרט) הייתה מובנת, ונתקנתה על אוויר הכל באה-דה" כתב אחד המבקרים ה-מוסיקטיים, והמוסיקטיים" בלי להסתייג לקראתו אך הוא היה יכול להתקבל על אוויר "היכל" אם אותו, "היכל" נעדר מאולם הקונצרט ההוא בכלל?

אכן, יש לך דעתים הר-שט, שאם לדיפלומטים ניתנה הזדונו כדי להסתיר את רעיו-נותיהם - למבקרים המוזיק-ליים ניתן השט כדי להסתיר את נאמנותיהם, שהן הכנעת ה-קהל הרחוב לצליל שאיננו צליל יפה, ולכן מוטב מאסט

כדור... שיהיה במחית "תגלית עברית: כסתבר, שגם מנגני התזמורת הם בצד הקהל ה-רוב ברוב זה! זה ההתוודע לי מהתחושה ש-ניחאת עם שניים מאנשיה ה-מרסיויים ביותר שלה. זאת היא שערוריה ממש, שענו. התגלית היא זו, אמרו, להושמיע על במת היכל את היצירה האלקטרונית של-מל שספק אם היא בשלה להש-מעה אפילו במסכן נסיוני ל-מוסיקה, "צליליו" אלה - דק היציקוק היה חסר קהם, וכל רגע היה נדמה לנו ש-אחד מהדמויות שלו יפוצץ על הבמה ויברו אקויות ששון... ו-יתר היצירות של אותו הערב, בה העבירו את התזמורת שלנו תוך כדי התנגדותה ה-ג'נטית, הנפשית! אף מרשה הנהלת הפסטיבל לישעבדנו למה שרוצה כאן קבוצת מטי-פים מניאקאלית? עוד מעט-ונצטרך גם אהנו לברוח בעק-בות הקהל הארצי מכל אלה...

לא הוסכסנו לגלות את שמו-תיחם של אלה אשר דיברו ככה, אך אילו גילינו אותם היינו משריפים בקרב הציבור הרחב סנסציה.

ועוד סוד: מסתבר שגם ה-הלת הפסטיבל נוטה לדעתם ברובם, אלא שמלצרים או-תה...

מכאן המסקנה, שבייחוכו ה-זה על המוזיקה המודרנית אין הקהל הבורח ניצב כלל מול פני המיסיקאים שלנו, אלא ניצבת בו קבוצת קנאים ועו-רה מול פני רוב המיסיקאים שמאחוריו רוב הקהל ואף רוב הנהלת הפסטיבל בארץ. ה-קבוצה הזעירה היא שיותר משהיא שופטת ובוררת הריה צד בסכסוך הלוחט הזה, מכיוון שבהקמה היא יוצרת צלילי-יצירה בעצמה והיא איננה קבוצה אי-נרנס-סו-נית. דרכה שהיא מטילה טרור על הכל טרור על הקהל וטרור על התזמורת שלנו ו-טרור על המחלה הפסטיבל, וטרור על האקדמיה למוסיקה, וטרור על חבריה שלה עיניה למסלוליה המב' המטרה ל-הכניע על דעה ממוזגת, ה-עלילה להיחיד אותה מ-

דוכותה היא אם עצם ה-פסטיבל היב לרפול לה שנה שנה קרוב?

היכל התרבות

מוסיקה חודרנית בעד ונגד

תבוא עליכם ברכה על מאמרם, "טרור" בגליון הזה-27.8 של עיתונכם, הדן בהטלת כסיה מלמעלה למען השמעה המוזיקה המודרנית, השואה על רוב הקהל, כולל מוזיקאים רציניים כגון חפץ, קאזאלס, אלמן, רובינשטיין וכו'. הרו-צה להאזין לה - ילך לתוך חוגו הצר ויעשה ככה, אבל לאלץ קהל בן רבבות אנשים להאזין ב"היכל התרבות" את הקפסונה, וזאת בניגוד מפו-רש לרצונו, הרי זה, כפי ש-צוין אצלכם נכון, טרור. ואין לטעון, שטרור לדבר טוב - הוא דבר טוב, כפי שעושים אחרים, כי אין ל-

ותחבים

בוע כה זה, טוב", ואם בדרך הזאת נלך, נגיע לבולשביזם, שגם הוא עוסק בהטלת, דב-ריס טובים" בכת, בניגוד ל-אלה שאותם הוא רוצה לש-רת...

כך אין לקבל את הטענה השיגרתית, שלפיה, "לא הובן בתחילה גם בטהובן", כי, רא-שית, לא הובן בטהובן רק בתחילה, ואילו מר בוס-קוביטש למשל איננו מובן לנו גם לא בהגיעו לשערי הויק-נה, ושנית, העובדה שלא הו-כנו בתקופה מסוימת בטהובן עדיין אין פירושה שכל מי שאיננו מובן - הוא בטהובן. ודי להכתיב ב...

פ'סטיבל ללא רעיון

ארץ זבת חלב ואלקטרוניקה

מאת רם עברון

143

הנהלת פסטיבל המוסיקה ערכה ניסוי נועז מאד בהרכבת תכנית הקונצרט שהושמעה במוצ"ש לראשונה ב"היכל התרבות", ואשר נתנו שוב הערב בירור שלישי.

המוסיקה הכוראלית נבחרה לניסוי מעניינות מאד בשיטה זו שהן ללא ספק מוסיקה אך לא כל מי שלמד מתמטיקה ומחשב צלילים כשקרגל חישבו בידו הוא מלחין. בשנים האחרונות נוצרו בארצות שונות באירופה גילדות קטנות של "מודרניסטים" המוציאים מקורות כספיים לעריכת מופעים וניסויים במוסיקה הסרטיאלית. הם מסתגרים יותר ויותר בתוך מגדלי השן שלהם, ומנסים להפוך את המוסיקה לאכזרית מתה. שטוקהאוזן ומרעיו (בהם גם הישראלי רומן אובנשטוקרמה) — בווינה, כולו בפאריס יעבשו טל בישראל, גוררים אחריהם ציבורים גדולים של "מערביים" ושל "סובלים בשתיקה" שאינם מוחים מחשש שיכנסו ריאקציונרים.

היום — קונפורמיזם הוא ללכת בעקבותיהם של מלהינים אלה, כי עדר שוית המולכים לטובה והנהגתו מדאיג של התקרנות. הניר מוס המחרד שגילה הקהל הישראלי בערב זה, אף שלדבים מאד היתה זו פגישה ראשונה עם "מוסיקה" כזאת, מעורר מחשבות נוראות על אופיו כציבור של קהל זה. הנעדר עמוד שידרה ואופי להחליט, זהו הקהל שאינו יודע להפעל בקריאות "בראבו" וכשר היק את אלה העושים זאת, בטענות של חוסר נימוס. זהו הקהל שאינו יודע לשים במקומו את מי שכבנה עצבו אמן ועושה לצדוק את הקהל. זהו קהל האוכל הכל, וסובל על כן מקשה עיכול נפחיים. המוסיקה של טל והאפקטים החיצוניים של דאלאפיקולה הם יצירות שלא נכתבו אל הלב או אל השכל. הן יוצאות מן העצבים ומגיעות אל העצבים, מי שפגנה לכתובת זו, אין לו הזכות לדרוש כי יקבלו את יצירתו ברצינות. גם המקדה של רוסה השיניים משמיע קצות על העצבים. איש לא דרש עדיין כי יכתבו ביקורת מוסיקלית מיבצעו של מקדה זה (אף כי כמה מלהינים, מתקדמים) כבר כללו את רעשו הנעים ביצירותיהם).

שתי היצירות הראשונות בתכנית, "איוב" של דאלאפיקולה וה"אילוקי והקונצרטו מס' 4 לפסנתר וללווי אלקטרוני מאת יוסף סל כחובות בשיטת שנים עשר הסרטיאלים, ויצירתו של טל היא אף סרטיאלית. האתגר שהן מעמידות לי אוננו של הצופה הוא רב מאוד. צלילי בן-חיים בסיום הקונצרט, המחזירים את הקהל עשרות שנים אחורנית, אל דיוסי ואל פוגיני (ובמלחמתה גם אל בריו), יכולים היו להיות צור לאזניים שסיעות. אילו היו אזניים אלה דורשות רק צרי ולא מוסיקה בעלת ערך. מבין מופעי הפסטיבל עד כה, היה מופע זה צריך להיות בעל היקרה הגדולה ביותר, אך הוא היה הגרוע שבכולם, וימנעו ר' הוסיקה שובמרכיבו, עמדו ביסמיה מיהלסת לאופי המגוון ר' המייצג של הפסטיבל בכללותו.

מאז התפרע הקהל בפאריס של שנת 1911 נגד יצירתו של סטראוי ויונסקי "פולחן האביב" חושש כל קהל שקרא על מוסיקה, להשמיע את קולו נגד יצירה חדשה, גם בשעה שמנסים לרמות אותה. אי אפשר להיות בטוח... איש אינו רוצה להיכנס — אף חלק מן ה"על" — לסרטי גילדות המוסיקה. בהפקיד הדומה לזה שמילאי רבים מבני דורו של בטוהובן, היום כולנו רהבי אופקים.

כאשר ניסו כמה אנשים — היתיי עד שימעה לכך — להשמיע קריאות בוז לחלוטת נגד יצירתו של טל, השתיקו אותם בכובות כי גימה הסודה על אנשי תרבות ה"מגוננים על שרידי הציביליזציה האחרונים, צייקובסקי הם ר' צים, העיל אחד המשתקים בולזול.

אדרבא — צייקובסקי הוא כתב מוסיקה טובה, רעה, מקורית, שדרפה — אך מוסיקה דבר שאין לאומרו בכנות על יצירתו של טל. מה שבקע מבדד לארבעת הרמקור של שהוצבו למראשותי הכמה בי אלוה ערב היה אופק של רעשים וייללות אלקטרוניים מבעיתם. שי לא היה כל קשר ביניהם לבין מה שניגן המלחין עצמו על הפסנתר בתנועות עצבניות וקפואות. קולה של האשה שבקע מן הרמקול ביינות לרעשים החשמליים, חוד שוב ושוב על המלים, "בשמים ובארץ" אך אפילו ביצירה זו לא ייילו להקפיד על מבטא עברי נקי של המילים, המילה, "בשמים" נשמעה מבטא מאד גליצאי, שעה שהיה עליה לשמש חלק מ"מוסיקה אלקטרונית". אי אפשר לפסול מן המוסיקה אתם בחזרה.

ר' פסטיבל הבינלאומי השני למוסיקה ודראמה נסתיים היום לאחר שחזו בו, לפי הערכת המארגנים, כ-70 אלף איש. הקציב הפסטיבל היה יותר מ-400 אלף ליי, ואילו הגרעון הגיע לכדי 30 אלף. אשתדק נסתיים הפסטיבל ללא כל גרעון, אך אז נאותו כל האמנים להוסיף ללא תשלום, בי עוד שהעם נאותו לכך רק מעיטי.

הפסטיבל למוסיקה ולדראמה נערך בישראל עליידי החברה הממלכתית לתערוכות, האם הצליחה הן בהרה, לשים את הפסטיבל הישראלי על מפת הפסטיבלים העולמיים, כפי שהתבטאו המארגנים לפני הפסטיבל הראשון? ספק רב. אחוזו התיירים שחזו במופעים היה זעום, ומספר התיירים שקנו מראש כרטיסים בהרל לא עלה על כמה מאות.

נקודה זו עומדת למבחן ראשון, שעה שמתבגנים בתכניות שני ה"פסטיבלים הראשונים שנערכו. מי שיכתב התיירים עמדה בלי ספק לנגד עיני המארגנים כמטרה ראשונה בחשיבותה. אשתדק יובא לכאן בשמותו פסטיבל מוסיקלי, שאורגן עליו מתכונת הפסטיבלים המפורסמים של פאבלו קאזאלס. התיירים נוסעים לפורטר ריקו לפסטיבל? — חזקה עליהם שיבואו גם לכאן הם לא באו. השנה, לעומת זאת, לא היה זה פסטיבל מיובא בשלמותו. הניהול המוסיקלי נמסר לישראלי (פראנק פלג), ומן הארץ עסקו בבחירת האמנים ובשכירתם עם זאת היה זה פסטיבל התפור באמת מידה הינל-ארצית אופיינית. כל המופעים הזרים בפסטיבל זה — להקות ואמנים יחידים, מבקשים מאד בכל הפסטיבלים הבינלאומיים הייצוגיים. כולם נחשבים כהשקעה בטוחה. הם נודדים מפסטיבל ל"פסטיבל, בחירתם להופעה בארץ נעשתה רק עליוי אמת-מידה זו, כך יכלו להוסיף בפסטיבל אחר, שכם אל שכם. אמנים כ"אי מויר ציי" הלהקה שהביאה לפסטיבל את המוסיקה בהתגלמותה המזכירי כ"י ביתר, והפסנתרן האמריקני ואי סלייבורה, שהביאו לפסטיבל את ההרד הנמיר: את הסנסאציה המוסיקלית-עמנואלית, תכנית היקונצרטם וה"פסטיבלים הבינלאומיים השני למוסיקה ודראמה נסתיים היום לאחר שחזו בו, לפי הערכת המארגנים, כ-70 אלף איש. הקציב הפסטיבל היה יותר מ-400 אלף ליי, ואילו הגרעון הגיע לכדי 30 אלף. אשתדק נסתיים הפסטיבל ללא כל גרעון, אך אז נאותו כל האמנים להוסיף ללא תשלום, בי עוד שהעם נאותו לכך רק מעיטי.

הנהלת פסטיבל המוסיקה נרעה זה מן הביקורת שהושמעה אשתדק בצדק נגד הצורה שבה יוצגה הי מוסיקה הישראלית. השנה היא יוצגה בכמות גדולה יותר, אך מי שיבוא ויטען כי יצירותיהם של אביזום, טל ובן-חיים שנוגנו בפסטיבל, מייצגות את המוסיקה הישראלית, אילו קם ואמר בגלוי כי אין מוסיקה ישראלית, ואין מה לייצג. מעניין מי האיש שבחר ביצירות הישראליות בפסטיבל זה, ומה היו נימוקיו המינהליים, שכן נימוקים מוסיקליים בוודאי לא היו חיו לקונצרט.

על שתי יצירות שנכללו בתכנית הקונצרט במוצאי שבת, אמר מיהנה: "ישראל נתנה לעולם את איוב ואת הזון העצמות היבשות". מוסיקה אלקטרונית". אי אפשר לפסול מן המוסיקה אתם בחזרה.

מוסיקה

3 ביצועי בכורה בפסטיבאל

מנחה בריתיו
ערב גדול

פסטיבאלים. רק לאחר שנארנו
הגירוף הקאנטטה הנ"כית
הישראלית, ביצוע ב-
כתי של אוראטוריה הנ"כית,
באלטס תניכיים, — רק אן
(בהדרגה) גגיע גם לסגנון
ביצוע תניכי ישראלי-ספציפי.
(כפי שראינו בסגנון ביצועה
של הסראגדיה היוזבת, אלק-
טרה" על-ידי תאטרון יוני).
השמעה, הוזנו של נביא"
לסגור סולו (יהוקאל), מקהלה
(אלהים) ותומרת גדולה, מאת
סאול בן חיים — סבלה מבי-
צוע לא מדויק על-ידי הסגור,
אשר לא הצטיין בכוח ביסוי
משמע ברצי-סאטובי וגם כ-
זכרה אריאות, אפילו לכד
תפקידו בעברית. גם אפקטים
צליליים של המקהלה, שהיו
צריכים להישמע לפי רצונו של
המלחין במרהקים, סגבהו כפי-
מה מעטפה, לא שמענו, כגרי-
אה בגלל טיבות טכניות.

היצירה הנעימה הזאת של
בן-חיים, כתובה בחלקה ברנח
טעמי הקקרא אופייה בהיר
ופאסטוראלי לקראת סיומה (ב-
שני מקומות קצבי-לכת ותרו-
ע הצעירות הם שיגורתיים ל-
מדי), אך היא אינה נעה ב-
מישור הגדולה ואי-
גה מבסאת בעצמה את
קדרותו של חזון, העצמות
היבשות" כרם. אין ספק שהז-
כה בעצלתה בארץ ונקרב קהל
המאזינים בחייל.

מוסיקה אלקטרונית

הקונצרטו לפסנתר של טל,
אולי לא התאים למסגרת ניו-
סיקה תניכית. נגינתו של טל
ליד הפסנתר נפלאה, בולטת
בפלאסטיות ובפיסוק מוסיקאלי
בעל השאה. לואל היה ליווי
אלקטרוני, הנושם במרטי-קול
על-ידי מכשירים אלקטרוניים
והמעבר לקהל דרך רמקולים,
אפשר היה לומר שלפנינו קוב-
צרט לפסנתר, כתוב בשיטה
דוקאפונית-סריאלית ובצורה
מסורתית למדי של ביטוי לירי,
דרמאטי ומטורני-סוקאטי. וא-
כן לא נתמזגו, כמדומני, הצלי-
לים, הקוסמיים של יזמרת
קול אדם, רעשים סהם ודפי-
קות מסחריות-ריתמיות אלק-
טרוניות, ומוטיבים מקוטעים,
קצרים, עם תפקיד הפסנתר.

דומה, שמוסיקה אלקטרונית
טהורה, ללא עזרה ריאלי-
של כלי רגיל, עלולה ל-
הגשים יותר את דרישות ומגנו
לשפה מוסיקאלית חדישה.
על כל פנים, יוסף טל הוא
החלץ המוסיקה האלקטרונית-
הישראלית והוא גם הידועה-
תיאורטי שלה: יש לכרז אותו
על דרך יצירתו הנועזת, שאי-
נה סוגה בשוטנים.

רוח האנטי-כללית הטמונה
בה. ארגון מוסיקאלי הדיס,
דוקאפוני (לפי שיטתו של ה-
יהודי ארנולד שיינברג), אינו
מורגש כאן כקונסטרוקטיבי ו-
יבש, כיוון שהמוסיקה כולה
מושרשה ברצי-סאטובי ובמלוד-
יה האיטלקיים, בביטוי עמוק,
נאוני.

היתה זו הוכחה נוספת, כי
לא הסכניקה הקומפוזיטורית
מכריעה לגבי ערך היצירה,
אלא עומק הביטוי אליו מגיע
המלחין.

הביצוע עמד כולו על
רמה גבוהה; הקריין עזריה רפ-
פורס, (דבריו נאמרו בעברית,
בעוד שהמקהלה הזמרים שרו
איטלקית) הצטיין במיבטא ב-
רור, באינטונאציה מיקצבית
ובמוסיקאליות טובה.

המיקולה המזכרת (המ-
סלמת את השטן וגם את הא-
להים) היתה חלשה יותר בדי-
בוי האיטלקי שאינו מוקובע-
ו טובה יותר, כשהיה ני-
ליה לשר. התזמורת ני-
נה מצויין, ביוחד כלי נשיפה
של מתכת והכנרים הראשיים
(הפסל וסיגליון). דמות
איוב עוצבה להפליא על-
ידי רפאל אריה, דמות בלהי
נשכה, מועזת בביטוייה הלי-
רי ודרמאטי כאחד. צבע קולו
קטפחי ברכותו ועם זאת חזק.
יה הזמרים — ביוחד הוואס
של סופר ואלט (סקלו וסמס-
נוב) וגם רביעיית, "השליהים"
ושלישית, "הרעים" — גם הם
עמדו על הגובה בהתאמה גדול-
לית יפה. היה זה ערב גדול
לגארי ברתיני, ש-
ניח לא רק עמדת הכנה את-
ראית וקפדנית, אלא גם הש-
ראה עליונה בביצוע.

יש להרגיל את הקהל, שהוא
הטר נסיון ספיק בהאונה ל-
יצירת תניכיות, לשמוע יצ-
רות כאלו שלוש-ארבע פעמים
בכרובת השנה, — ולא רק ב-

הסכניקה: התזמורת ה-
פילהארמונית; הסנצה —
נארי ברתיני. הקרי-
ין-המספר: עזריה רפ-
פורס. הזמרים האחרים:
מקס ליכטנ (גנור),
רפאל אריה (כב), ה-
זמרים הישראלים: רחל
סקלי (סופראן), המה סמ-
סונט (סצו-סופראן), כרי-
דבי בן-שחר (בויטו), ה-
מקהלות: "רינה", "קול יש-
ראל" והקאמרטי — היפה.
בתכנית: "איוב" לואיני
דלפיקולה, "הוזנו של נ-
ביא" — סאול בן-חיים;
קונצרטו מס' 4 לפסנתר
וליווי אלקטרוני — יוסף
טל, בביצועו של המלחין.

הקונצרטו הכעניין והחשוב
היה הוקדש כולו למוסיקה בת-
זמננו (בערך רק בחל-איוב ו-
כירוליים), אך הדגש היה על
התני"ך: "איוב", אוראטוריה
תניכית, שנתחברה ב-1950,
על-ידי המלחין האיטלקי הנו-
דע (קאתולי אדוק, שאשתו
יפה) דלפיולה ונה-
אל נביא" קאנטטה תניכית
נושא, הזון העצמות היב-
שות" (שנת היצירה: 1958/59),
מאת המלחין הישראלי בן-
חיים.

בפעם הראשונה בתולדות ה-
מוסיקה בישראל הושמע קוב-
צרטו כולו — לפסנתר בליווי
אלקטרוני של יוסף טל
הישראלי.
כבר נכתב ונאמר הרבה כי
ביצועי-בכורה של מוסיקה בת-
זמננו (לגבי קהלנו) צריך לכ-
לול תכניות כל לילות
של קונצרטים ולא לייחדם ב-
מסגרת אהת, המטילה, "אימה"
על המאזין הלא-מנוסה.

לביצוע הקונצרט הנוכחי גו-
ייס כנגנון ענק: 5 מקהלות, 5
סולנים (בהם הבס המפורסם
רפאל אריה), מספר קריין א-
חד, תזמורת סימפונית גדולה,
עלילי אורגאן (ביצירת דלפי-
קולה) וקבוצת כלי נשיפה של
מתכת, שהוצבה על סקום
גבוה במיוחד.

רושם כביר השאירה עלינו
האוראטוריה "איוב": בעוצמ-
תה הדרמאטית, בביטוי תת-
נגנים ונגינים ללב, בכלילים ה-
ארכאיים-המסחריים כפתיחה
ובסיום — המסומעול נגמר ב-
אותו תומר מוסיקאלי עצמו בו
נפתחה היצירה.

קאבק למען חושש האדם וא-
בנצחון הטוב, שזכרים
השני בכל יצירותיה-
עיקריות של דלפיקולה (גולד-
1904). גם שני קטעי קוראליים
קאתוליים, בשיא הדרמאטי
של היצירה, הובנו בהתאם ל-

צלילים

סיום הפסטיבל הישראלי - קונצרטים של הכנס מזרח ומערב

השבוע האחרון של הפסטיבל הישראלי השלישי היה גם השבוע של הכנס הבינלאומי "מזרח ומערב במוסיקה" שהתקיים בירושלים. מספר ההרצאות היה גדול, בי עברית, באנגלית ובצרפתית דיברו מוסיקרי לוגים, קומפוזיטורים ומבקרים מכל פנות תבל, גם גאנה, אירן, יאפן, ויטנאם, ניגריה

— אלה רק כמה מבין המדינות ששלחו נציגים לכנס. ומי שהתגבר על כל ההרצאות בבנין קפלן באוניברסיטה העברית אשר בו החום היה כמעט בלתי נסבל ומלאי בקבוקי המין בשביל שלחן הנשיאות חודש מדי פעם לפעם, יכול להשתתף בערב בקונצרט טים של מוסיקה בת זמננו.

"מזרח ומערב במוסיקה"

הקונצרט השני היה כמעט ב-100% על טהרת ההונגרית אם נוסף את יוסף טל כאזרח כבוד לאומה ההונגרית. אחרי ה"מחולות הרומניים" של בלה בארטוק (המנצח איתן לוסטיג) יצאה התזמורת מהאולם, הבמה נשארה ריקה פרט לפסנתר ורמקול וכעת ניגש יוסף טל והתחיל לנגן כבצוע בכורה עולמי (אם אין אני טועה) של הקונצרטו לפסנתר מס. 4 פרי עטו. מן הרמקול יצאו כל מיני דעש משונה, כבי של ילדים, גשם וסעודה, טשיפת פה באמבטיה וכד' מה שידוע כ"לחי אלקטרוני". לשוא מנסה הפסנתר ל' להתגבר על הרעש ברמקול, כמובן ללא הצ' להא, כי הרעש מתגבר יותר ויותר; ו' הגנתו עצמית של הפסנתר האומלל נחלשת. לפעמים התפלאתי כי המהבך הסולן אינו נפגע כחרשות. מה היה לו היה כותב את יצירתו לפסנתר ותזמורת מסורתית? אנו מכירים את טל כקומפוזיטור רציני ומכובד, למה הוא צריך את המשחק המצחיק עם דעש/הגהים? אם יתקדמו בכוח זה, אני מציע לותר גם על הפסנתר ולבנות על הבמה רמקול שני שיענה לרעש מספר אחד ואז אין צורך להטרד את הקומפוזיטור בי תור טל. לא מר טל, נסיונות פיזיקליים מהמעבדה אינם שייכים למוסיקה, לא במזרח ולא במערב.

"למרחב" 3/9/62

השבוע האחרון

מאת רם עברון

היום בעוד שבוע יתקיים הארוע האחרון בפסטיבל הבינלאומי השני למוסיקה ולדראמה בישראל. אותה שעה תניע העת לסיכומים, שיהיו ללא ספק מסובכים ומעוררי מחשבה. בינתיים נסקור את הארועים הצפויים עוד בפסטיבל:

ולסיום — משהו מעניין על תר גובות לאחר שמיעת הקונצרטו מספר ארבע לפסנתר ולליווי אלקי טרוני מאת יוסף טל. מנהל שירות-השידור של דארה מיי, העושה עתה בארץ כאזרח שרות-השידור, היה גיבט בקונצרט שנערך בירושלים ולאחר יצירתו של טל, ציין: "אני מאישר שאין נהגים לכבות אצלכם את האור כי עת הקונצרט. אלמלא כן הייתי בי וודאי נבהל עד מות".

על כן ייבן מה היפתעו אנשי שירות ההקלטות של "קול ישראלי", כאשר המין האזרח אצלם את הקלטת יצירתו של טל. הסביר האזרח: "אני מתכוון לערוך תכנית על רשמי מישראל. אציין בה באיזה מקום הופתעתי, באיזה מ' קום נרדמת, היכן נבהלתי, כי רקע לתרשמות אחרונה. זה או דקק

אחרי ההפסקה חזרנו למוסיקה. האופרה בת מערכה אחת של זולטן קודאי "המטויה" אינה אלא מהרזות שירים ומחולות מטרנאי סילבניה. אבל עושר המנינות ואמנות התן מור משינים תמיד דושם נעים. העלילה של האופרה הטגנה עם רקע כפרי אינה חשובה כלל וכלל, אבל 21 הקטעים, ברובם מוסיקה וקלית, אריות, דואטים, קטעי מקהלה מגלים שוני רב במוסיקה עממית פולקלוריסטית — תענוג להקשיב למנגינות פשוטות ללא אמביציה "מודרניסטית" אבל מלאה השראה אמיתית.

בין הסולנים הצטיינו הגבדות באופן מיי חד: זולטה גליק בתפקיד בעלת-הבית ו' פרדיל טלו, סופרנו בתפקיד בחורה מן הד' כפר שרו שתיהן מאד יפה ולקולותיהן הצ' טרפה זמרת צעירה חדשה בשם אילנה ברקמן (סולנית גם בקונצרט תזמורת הד' גדיע) עם קול נעים של מצוי-סופרן. הש' תתפו גם הבאריתון רפאל אדגר, הטנור שמעיה אשכנזי. והבאס יהושע זוהר. המנצח היה בהצלחה רבה איתן לוסטיג.

מוסיקה

מנטה רבינא

יוסף טל

חידוש רב יש בקונצ'רטו לפסנתר מס' 4 מאת יוסף טל: מתוך הכותרת נמחקו המלים המקובלות, עם תזמורת, ובמקומן בא הציון, עם ליווי אלקטרוני. חידוש זה מהווה מיפנה רב בדרך יצירתו של הקומפוזיטור הישראלי יוסף טל ובהפגנת המוסיקה הקונצרטית בישראל.

קדמו לקונצ'רטו הזה שלושה קונצ'רטות לפסנתר, שהרכבם הוא מקובל. בכל אלה ניתן למושג "קונצ'רטו" פירוש שכיח, והוא: "שילוב נגינתו של סולן עם נגינתו של גוש מוסיקתי בעל גונים שונים". גם בקונצ'רטו לויולה עם תזמורת מאת טל מתפתחים העניינים במובן ההרכב של הכלים בצורה המקובלת. לתזמורת הסימפונית יש בכל המיצורים האלה תפקיד בולט וחשוב, לשם שהדבר ניכר, כמובן, בסימפוניה שנכתבה בידי יוסף טל ובשאר הקומפוזיציות, שהבולטות ביניהן, אם הבנים שמחה, ו"שאל בעין דור" משלבות זימרה של סולן ושל מקהלה עם נגינתה של תזמורת סימפונית.

הפעם ויתר הקומפוזיטור יוסף טל על עזרתם של הנגנים המרובים, ובמקומם הביא מן המוכן ליווי אלקטרוני לצלילי הפסנתר. בביצוע חי נשאר אפוא רק התפקיד של הפסנתרן. של הסולן, שאותו מילא הפסנתרן הקומפוזיטור יוסף טל, אשר הופיע רבות כסולן עם תזמורות מעולות בישראל ומחוצה לה. כעת לקח לעזרו לו את האלקטרוניקה, שבה הוא עוסק כחוקר וכקומפוזיטור.

ב-1957 קיבל יוסף טל "מענק אונסקו" להשתלמות באלקטרוניקה המוסיקתית. בזמנתו הוקם מדור מיוחד לאלקטרוניקה ליד האוניברסיטה העברית בירושלים, שבה הוא מכהן כמרצה למוסיקה משנת 1951. במעבדה האלקטרונית נחקרות על ידו האפשרויות ליצירות צלילים חדישים, דרך יצירתם ואופן הרכבתם. ובאותה מעבדה יצר את הליווי האלקטרוני לקונצ'רטו מס' 4 לפסנתר. כבכל קומפוזיציה מסוג חדש יש גם בקונצ'רטו לפסנתר מס' 4 עם ליווי אלקטרוני מאת יוסף טל בעיות שפתרונן ימצא אחרי תקופה של חיפושים וניסויים.

הקומפוזיטורים הראשונים למוסיקה אלקטרונית טענו, שהם פותחים דף חדש בתולדות המוסיקה. אמנם אין הם שוללים את כל אשר נוצר במוסיקה עדי עלייתם עם הנדנדים (אוסצילאטורים) על הבמה המוסיקית. אבל אין ביניהם ובין קודמיהם ולא כלום. הם, הקומפוזיטורים למוסיקה אלקטרונית, משאירים לעצמם את האפשרות לכתוב מוסיקה גם באמצעים מקובלים, ואחדים מהם אף הצליחו לכתוב מוסיקה טובה לזימרה ולכלי נגינה. אבל השקפתם היתה שאין בין האמצעים המקוריים בליים ובין האלקטרוניקה ולא כלום. כל סוג מוסיקה קיים לעצמו, וברגע שהקומפוזיטור מחליט להשתמש במכשירים אלקטרוניים, הוא חייב להנור מכל כלי נגינה וגם מקול האדם. ושניים היו הגורמים להחלטה קיצונית זאת: א) המוסיקאים האלקטרוניים חששו, שהצלילים האלקטרוניים ייהפכו לתוספת קישוטית בלבד למערכת

הצלילים הסימפוניים; ב) הקומפוזיטורים האלקטרוניים אינם חתרו לגלות מינים של צלילים אשר המוסיקה לא ידעה כמותם עד כה. והם חשבו שלהצלחתם רצוייה הסתייגות מוחלטת מהצלילים הקודמים. ללבם של הקומפוזיטורים האלה קסמו הצלילים, שמערכת העיניים בהם אינה כדרך הטבע; הם שאפו ליצור צליליים; הם ביכרו את הרעשים המכווננים על הצלילים המסודרים; הם הרכיבו ריתמים שאין להשמיעם ביד אנוש; הם השמיעו צלילים לגובה ולעומק, שאורן האדם יכולה לשמעם רק כעומדים על גבול האפשרות של הקליטה. בקיצור, עולם חדש עם צלילים או, נכון יותר, צליליים שרק האלקטרוניקה גילתה אותם ומאפשרת יצירתם. כל הכלים המוסיקטיים אסורים בשימוש במסגרת זאת.

מובן, שהמרות זאת לא התזיקה זמן רב מעמד. נמצאו קומפוזיטורים, שכושרם המוסיקי אינו גדול ביותר, והם נמשכו אחרי האלקטרוניקה כאחרי אפקט בעל השפעה על קהל המאזינים. ונמצאו קומפוזיטורים אשר לא ראו כל הגיון בהנזרות מהקודם, והם כתבו מוסיקה לבאלטים ומוסיקה קונצרטית תוך שילוב הקורדס עם האלקטרוני החדש. רבים מצאו בשילוב זה סתירה עיונית וצלילית, אבל מכיון שכל הנוצר בשטח זה נראה בעיני רבים כניסוי, שיש לחכות למידת הצלחתו בעולם המוסיקה, הרי שהשילוב גם הוא צריך את עצמו כניסוי מעניין.

ובדרך זאת הלך יוסף טל בקונצ'רטו מס' 4. צלילים מדודים, קבועים, מכווננים (טמפרייט), מקובלים על אוזן השומע זה מאות שנים הושמעו בפסנתר ליד צלילים אלקטרוניים, שדרך יצירתם היא חדישה ביותר. גם נתווספה עוד בעייה אל זו של מיוג היסודות השונים: הצלילים בליווי האלקטרוני לקונצ'רטו לפסנתר מס' 4 מאת יוסף טל הבליטו נטייה עזה להתקרב אל הצלילים המכווננים. בקטעים רבים בקונצ'רטו השתמש הליווי בצלילים שאפשר להעלותם על הנייר בתווים מקובלים. ואם כן, הרי מתעוררת השאלה על מידת ההכרח לוותר על תזמורת סימפונית כדי ליצור ליווי אלקטרוני. אמנם קטעים אלה היו קצרים, אבל בהגיעם לאוזן השומע עוררו ביתר תוקף את הבעייה של המיוג של הצלילים, מימים עברו עם הצלילים שלעתיד לבוא.

יוסף טל הצטרף אל חוקרי המוסיקה האלקטרונית ויצרירה בעולם החדש. במיצורו עם הליווי האלקטרוני פתח רשימה חדשה בשורת הקומפוזיציות שלו. ליד עבודתו הפדגוגית והמחקרית הריהו שאף לגלות את צפונות הגילוי החדש בעולם המוסיקה: האלקטרונית. ואת פרי ניסוייו הגיש למאזינים בקונצ'רטו לפסנתר עם ליווי אלקטרוני, כשהוא מופיע בו כפסנתרן, כקומפוזיטור וכחוקר גם יחד.